

стосовувати передові ефективні педагогічні ідеї на практиці. Не тільки знати, а й вміти, бо хороший науковець, може бути препоганим практиком.

Маю надію, що вчитель складається не тільки з таланту і природних педагогічних здібностей, а в більшій мірі – з знань, працьовитості і величезного бажання. А.С.Макаренко казав, що виховуючи дітей не можна розраховувати тільки на талант. Відчуваючи почуття високої відповідальності за виховання дітей, треба розвивати свої здібності.

“... Треба говорити тільки про дійсне знання виховного процесу. Я на досвіді прийшов до переконання, що вирішує питання майстерність, заснована на вмінні, на кваліфікації”.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Сухомлинський В. О. Вибрані твори К. Рад. Шк. 1976-1977 т. 1, 3, 5.
2. Макаренко А. С. Твори К. Рад. Школа 1954
3. Шаталов І. П. Точка опори
4. Амонашвілі Ш. О. Психологічні основи педагогіки співробітництва
5. Амонашвілі Ш. О. Виховна і освітня функція оцінки -М.1984
6. Векслер С.І. Сучасні вимоги до уроку.-М.,1985
7. Паламарчук В. Ф. Школа вчить міркувати.-М.,1979
8. Бабанський Ю. К. Методи навчання в сучасній загальноосвітній школі.-М.,1985
9. Ильин Е. Н. Путь к ученику: Раздумья учителя-словесника: Кн. для учителя: Из опыта работы.-М.: Просвещение. 1988.

Колесник І.В.

Житомирський педінститут

ДОСЛІДЖЕННЯ ГРУПОВОЇ ОЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗОНИ РАДІОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ

Аварія на ЧАЕС зумовила появу значних проблем в медико-педагогічній реабілітації дітей України. Одним з найвагоміших наслідків цієї катастрофи є вплив на розвиток особистості, зокрема, на підлітків, що проживають в зоні радіологічного контролю.

Підлітковий вік - найскладніший з періодів життя дитини, період становлення особистості, протягом якого складаються основи моралі, формуються соціальні установки, відношення до себе, до людей, суспільства. Крім того, в цьому віці стабілізуються риси характеру та головні форми міжособистісної поведінки, яскраво виявляється прагнення до самостійності й властивих дорослим форм поведінки. У період отрочества спостерігається зниження успішності, працездатності, згасання минулих інтересів, розчарування в авторитетах. Саме в цьому віці частіше виникають невротичні реакції, патологічні риси поведінки, загострюються акцентуації як форми дисгармонійного розвитку особистості. Однією з проблем, з якою стикаються педагоги, є проблема порушень у спілкуванні підлітків. Через спілкування з однолітками підлітки засвоюють життєві цілі й цінності, моральні ідеали, норми, форми поведінки. Спілкування в цьому віці є важливою школою самовиховання. Спілкуючись з однолітками, підлітки все більше виходять за межі учбової діяльності та школи, охоплюють нові інтереси, заняття, сфери відносин. В цьому віці інтенсивно розвивається дуже важлива для спілкування особливість - уміння орієнтуватися у вимогах однолітків, враховувати їх. Підлітки потребують засвоєння певних комунікативних навичок, що досягається у життєвих та ігрових ситуаціях, у процесі спеціального програвання типових конфліктів. При цьому важливо, щоб форми педагогічного впливу були недирективними, неавторитарними, ґрунтувалися на принципах співробітництва.

Щоб зорієнтуватися в тих індивідуальних особливостях підлітків, які можуть виявитись передумовами порушень у сфері спілкування, доцільно в кожному конкретному випадку вивчити систему відношень дитини до однолітків і до себе. Відмітимо, що у цих двох напрямках виявляється дисгармонія розвитку особистості, і тому зазначені галузі соціальних відносин необхідно перебудувати в процесі корекційної роботи. Для розуміння шляхів та форм управління процесом спілкування необхідно цілеспрямовано вивчати індивідуальні особливості розвитку підлітків, подолання ними криз. Підвищена чутливість дітей до певних зовнішніх впливів потребує від педагогів своєчасної діагностики причин порушень, що виникають у сфері спілкування, уміння підібрати ефективні профілактичні і корекційні педагогічні прийоми, змінити стиль спілкування, форми взаємовпливу. Для успішного спілкування необхідна сформованість характеристик емоційно-вольової сфери, зокрема, уваги, сприйняття, пам'яті, мислення, уяви, уявлення.

Враховуючи зазначене, на базі Житомирського обласного дитячого санаторію радіаційного захисту «Лісовий берег» була проведена діагностика порушень спілкувальної сфери підлітків зони радіологічного контролю з подальшим розробленням та впровадженням науково обґрунтованої технології педагогічної корекції недоліків спілкування. Дослідження проводились з підлітками з радіаційно забруднених районів Житомирської області, що оздоровлювались в санаторії (тривалість перебу-

вання в лікувально-оздоровчому центрі 24 доби). На основі спостережень, бесід з дітьми, вихователями, результатів проведених тестів виявлено ряд порушень у спілкуванні підлітків. Зокрема, це - агресивність, переоцінка себе, своїх можливостей, вчинків, надмірна подразливість, грубість, нетактовність, імпульсивність тощо.

Для гармонізації спілкувальної сфери підлітків був проведений формуючий експеримент, метою якого стало виявлення особливостей порушень у спілкуванні, проведення корективної роботи і застосування іноваційних форм та методів педагогічного впливу на підлітків.

Для ретельного дослідження переліку недоліків спілкування була використана «Методика групової оцінки особистості». Метод групової оцінки особистості застосовується, коли з'являється необхідність отримати загальну характеристику окремої людини - члена групи, колективу. Така характеристика складається на основі зіставлення й узагальнення індивідуальних думок і уявлень про людину відповідною групою осіб (групою експертів). Кількісний склад групи має бути не меншим 15 осіб, а у якісному відношенні необхідно, щоб члени групи безпосередньо контактували й достатньо знали один одного. Метою методики є отримання узагальнюючої характеристики особистості на основі співвіднесення незалежних уявлень членів групи, колективу. Оцінюється 22 якості особистості за 5-бальною шкалою, а саме: 1) принциповість; 2) єдність слова й діла; 3) дисциплінованість; 4) працелюбність; 5) авторитетність; 6) демократичність; 7) мобільність; 8) вимогливість до себе та інших; 9) планування своєї роботи та роботи інших; 10) наполегливість; 11) ініціативність; 12) самовладання й витримка; 13) тактовність; 14) здатність викликати до себе довіру; 16) уміння створювати сприятливі взаємовідносини; 17) уміння створювати дружній колектив; 18) уміння вирішувати конфліктні ситуації; 19) індивідуальний підхід до інших; 20) уміння постояти за колектив; 21) об'єктивність у взаємовідносинах; 22) культурний кругозір та ерудиція. Кожний учасник отримав «Карту рівнів керівництва», яку необхідно було заповнити, оцінюючи ступінь виявлення всіх зазначених якостей у членів групи по черзі. Далі здійснювався аналіз отриманих результатів за схемою:

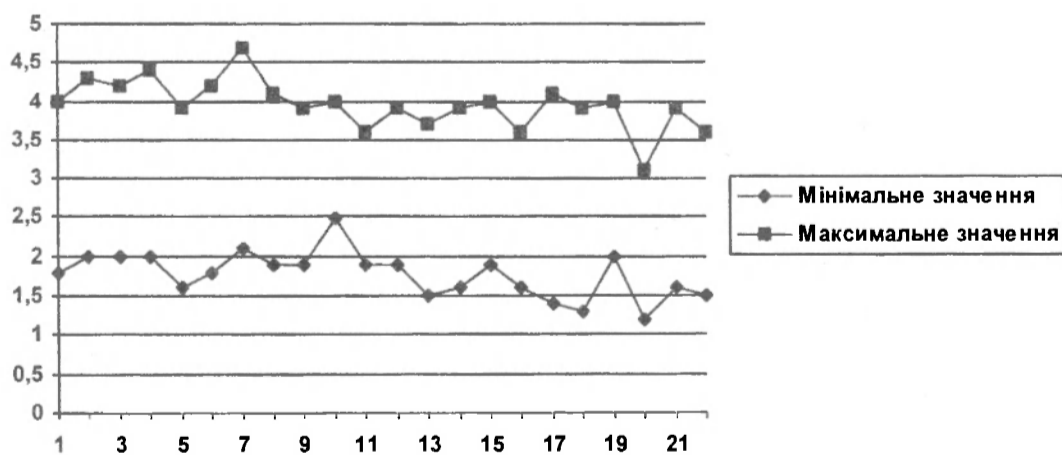
- знаходиться середнє арифметичне значення вираження кожної якості у кожного члена групи (на основі результатів оцінок усіх експертів);

- креслиться профіль вираженості особистісних якостей на основі середньоарифметичних значень;

- будується крива максимальної і мінімальної вираженості всіх якостей на основі даних, отриманих під час дослідження;

- площа між кривими мінімальних і максимальних значень вираженості ділиться на три рівних поля і визначаються зони високих, середніх та низьких значень вираженості якостей особистості, які оцінювались.

Дані дослідження проводились у квітні 1998р. з підлітками Коростенського району Житомирської області.

У ході застосування методики групової оцінки особистості було виділено три групи підлітків: з високим, середнім та низьким рівнем розвитку спілкувальних властивостей. У 30% опитаних майже всі якості слабо розвинені. Є група дітей, у яких чітко простежується контраст розвитку даних якостей особистості (одні розвинені слабо - авторитетність, тактовність, здатність викликати до себе довіру, а інші - сильніше). Лише у незначній частині підлітків (10%) на більш-менш належному рівні сформовані всі вирізнені якості. Необхідно відзначити й надто широкий діапазон розвитку деяких якостей. Наприклад, мінімальне значення розвитку мобільності у досліджуваної групи 2,1, а макси-

мальне - 4,7. Як наслідок, в контрольній групі підлітків слабо розвинені такі якості, як авторитетність, тактовність, здатність викликати до себе довіру, турбота про інших, уміння створювати дружній колектив, уміння постояти за колектив, вирішити конфліктні ситуації, об'єктивність у взаємовідносинах, культура та ерудиція.

Отже, отримані результати діагностичного дослідження вимагають науково обгрунтованої педагогічної корективної роботи, спрямованої на подолання зазначених відхилень у спілкувальній сфері підлітків зони радіологічного контролю в умовах лікувально-оздоровчого центру. Перш за все, необхідно встановити довірливі стосунки з дітьми, сформувати у них позитивні самооцінку, мотивацію досягнення, створити відповідні умови, сформувати позитивну життєву перспективу. У процесі дослідження на базі ОДСРЗ «лісовий берег» ретельно добираються традиційні та розробляються іновативні форми та методи сфери спілкування підлітків, а саме: групові дискусії (тематичні, біографічні, інтеракційні), рольові ігри, індивідуальні бесіди, тренінги, масові виховні заходи тощо.

Після проведення формуючого експерименту помітно змінилися рівні розвитку майже всіх якостей особистості. Значно зменшився діапазон між мінімальними та максимальними значеннями розвитку якостей особистості. Збільшилась група осіб з високим і, відповідно, зменшилась з низьким рівнем сформованості усіх зазначених якостей. Підвищився і рівень розвитку якостей, які при першому зрізі мали найнижчі показники (самовладання й витримка, уміння постояти за колектив, уміле вирішення конфліктних ситуацій). Також при оцінюванні такої якості, як принциповість, наприклад, більшість підлітків після першого зрізу входять до групи з низьким рівнем розвитку даної якості, а після експерименту результати значно змінились: показники розвитку принциповості перемістились в зону середніх та високих значень, що доводить ефективність застосування форм і методів корекції сфери спілкування дітей зони радіологічного контролю.

За результатами експериментального дослідження виділено етапи контролю та корекції спілкувальних властивостей підлітків:

1. Вимірювання рівнів сформованості спілкувальних властивостей.
2. Проведення спеціально розроблених коректуючих впливів, які зумовлені результатами вимірювання рівнів сформованості спілкувальних властивостей.

Таким чином, результати діагностичного дослідження вимагають науково обгрунтованої педагогічної корективної роботи, спрямованої на подолання зазначених відхилень у сфері спілкування підлітків зони радіологічного контролю в умовах лікувально-оздоровчого центру.

Показники проведеного експерименту, отримані за допомогою «Методики групової оцінки особистості», свідчать про збагачення сфери спілкування підлітків, що підтверджує ефективність розробленої корекційно-педагогічної роботи.

Вірковський А.П.

Житомирський педінститут

СТАН СФОРМОВАНOSTІ ГУМАНІСТИЧНИХ ІДЕАЛІВ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ.

Будівництво незалежної держави, яка орієнтується на ринкові відносини та інтегрування до західної цивілізації, потребує того, щоб сучасна молода людина - потенційний об'єкт розбудови держави - виробила в собі нове сприйняття, нові цінності та ідеали, які б відповідали вимогам сьогодення. Щоб цей процес йшов успішно, вчителям необхідно знати позицію молоді щодо цього питання, враховувати її, а не нав'язувати свої бажання та мрії, видаючи їх за дійсність.

Проблема кризи ідеалів серед молоді хвилює не тільки нас, але й увесь світ. Це явище глобального масштабу. Загальновідомо, що значна частина молоді заявляє, що вона втратила ідеали і не має їх. З числа опитаних нами молодих людей 17-18 років - більше 70% відповіли, що не мають жодних ідеалів. Одержані нами дані співпадають з дослідженнями інших вчених [Гусякова, 12;]: 50% не мають ідеалу, ще 20% - стверджують, що мають але не можуть чи не хочуть його назвати.

Значна частина педагогів Заходу підходять до цього факту прагматично. Вони вважають, що головне для людини - це сам процес її розвитку, який тлумачиться як кількість нагромаджених цінностей, наданих людині на кожній стадії її життя. Безглуздо, вважають ці науковці, орієнтувати розвиток людини на ідеал, тому що ні суспільство, ні особистість не можуть запропонувати і реалізувати ці ідеали. Потрібно відмовитись від ідеалів, як далеких цілей розвитку і сконцентрувати свою увагу на майбутніх перспективах. Якщо погодитися з викладеною точкою зору, то все ж слід з'ясувати, як реагує наша молодь на втрату ідеалів (або на їх відсутність). Щоб молодь відповіла на це питання, ми сформулювали текст анкети наступним чином: «*Чи потрібні вам ідеали?*»